

'Yüzyılın Definesi' davası, sikke dünyasını ikiye böldü

'Çalınan tarih' fırtınası

Davalıların avukatı Define, bunu 2.500 yıl önce kaybeden Atinalıdır.

Bir sikkecilik gazetesi Türk hükümeti istediği kadar dava açsın, bugünkü politikayla kaçakçılığı önleyemez.

Rakip sikkecilik dergisi Türk yasaları bu defineyi kültürel miras sayıyor. Ulusal egemenliğe saygı duymalıyız.

**ÖZGEN
ACAR**

NEW YORK

— Türk hükümetinin Boston Federal Mahkemesi'nde, yüzyılın definesi olarak tanımlanan "Elmalı Define-si"ni geri almak amacıyla açtığı dava, bir yandan yeni bir yasal aşamaya girerken, bir yandan da başta ABD olmak üzere dünya antik sikke piyasasında şimdiye kadar görülmemiş olağanüstü bir fırtına yarattı. Defineyi iki parti halinde 3.5

8 milyarlık defineden

Davaya bakmakla görevlendirilen Federal Mahkeme'nin kıdemli Yargıcı John J. McNaught, Türk hükümetinin avukatları Harry Rand ve Lawrence Kaye'nin ve dolayısıyla Ankara'nın da "olur"unu alarak davalılara bu amaçla 1 mart tarihine kadar süre tanıdı.

Türk hükümeti, 1984 yılında Elmalı'dan kaçırılan ve 1900'ü aşkın antik sikkenin "Türkiye'nin kültürel ve ta-

rihsel mirası olduğu" gerekçesiyle ve bu definenin "yasal sahibi olan Türkiye Cumhuriyeti'ne geri verilmesi" amacıyla Boston'da için mahkemeden süre istediler. (Arkası Sa. 6, Sü. 1'de)

‘Çalınan tarih’ fırtınası

(Baştafı 1. Sayfada)

29 Aralık 1989 cuma günü dava açmıştı.

Davalılardan Koch'un şirketlerinden biri olan Oxbow'un New Yorklu avukatı Carey Ramos, görüşünü soran bir Amerikalı gazeteciye şunları söyledi: "Sikkeler yasal olarak alınmıştır. Türklerin dava açmaya hakları yoktur. Atinalılar bütün Akdeniz'de dolaşmışlardır. Bu sikkeler kime mi ait? Elbette, 2.500 yıl önce Atina'da yaşayan ve bunları o zaman kaybeden birisine ait."

1900'ü aşkın sikkelerin önemli bölümü Türkiye'nin güneybatı bölümündeki Likya uygarlığına ait olmakla birlikte, Atina'nın Persler karşısındaki zaferlerini anma amacıyla darpedilmiş ve her biri 43 gram ağırlığındaki ender 14 adet "dekadrahmi"den dolayı da definenin değeri bugün 10 milyon doları (yaklaşık 23 milyar lira) buluyor.

Defineyi satın alan ortaklardan iki Amerikalı numismat Jonathan Kagan ve Jeffery Spier defineye "Dekadrahmi Definesi" adını takmıştı. Bunlardan sadece bir tanesi bir Amerikalı zengine 600 bin dolara (yaklaşık 1.4 milyar liraya) satılarak dünya rekoru kırılmıştı.

Avukat Ramos, ayrıca "Koch ve ortakları bu definenin kaçak olduklarını bilmiyorlardı. Defineyi kendilerine satan Münih'teki galeriler hakkında inceleme yaptırılmışlardı ve şöhretli firmalardı" dedi. Ancak avukat, Amerikalı gazetecilerin "bu satıcıların adlarını" sorması üzerine her nedense "anımsayamadığını" söyledi.

Defineyi Münih'te "Griffos" galerisinin sahibi Edip Telli ve "Artemis" in sahibi Fuat Üzülmüş ile Londra'da tekstil ticareti yapan Nevzat Telli, Koch ve ortaklarına satmışlardı ve Uluslararası Polis Örgütü (Interpol) tarafından Elmalı Ağır Ceza Mahkemesi'nin kararı ve Türk polisinin istemi üzerine kırmızı bültenle aranıyorlardı.

Davalılardan Oxbow'un avukatı Ramos, "Bir Amerikalının ülke dışına çıktığında bir sanat eseri alıp ülkeye döndükten sonra bir yabancı hükümetin Amerikan mahkemesine başvurup bu sanat eserinin kendisine ait olduğunu iddia etmesini bile düşünmek insana korkutucu geliyor" dedi.

Define Türkiye'den değil Almanya'dan...

Oxbow şirketinin bir sözcüsü olan John Klarfeld, "Türk hükümetinin iddia ettiği kaçakçılık olayı hakkında bilgimiz yok. Bunu sadece Türkler iddia ediyor. Bize bu define Almanya'dan geldi" dedikten sonra "Peki Almanya'ya nereden geldi" sorusuna "Yorum yok" yanıtını verdi.

Türk hükümetinin avukatları

Rand ile Kaye ise Amerikan Associated Pres (AP) haber ajansı-na, "Bu defineden bazı sikkeleri mahkemeye gitmeden ve bedel ödmeden bazı müzayecilerden aldık. Çünkü bunlar Elmalı'dan yani Türkiye'den gelmez. Türk yasalarına göre bunlar Türkiye Cumhuriyeti'nin kültürel ve tarihsel mirasıdır. Yasal sahibi Türk hükümetidir" dedi.

Koch'un vergi kaçakçılığı yapmak amacıyla Boston'dan bir yıl önce göç ettiği Florida'da yaşadığı kentin gazetesi olan "Palm Beach Post" un muhabiri Frank Cerabino'ya Türk hükümetinin avukatı Kaye "Amerikan yasalarına göre alıcı ne kadar masum olursa olsun, çalıntı mala sahip olamaz. Kaldı ki bu olayda alıcıların masum olduklarını, yani iyniyette davrandıklarını söylemek pek değil, hiç mümkün değildir" dedi.

Buna karşılık Oxbow'un avukatı Ramos, aynı gazete "Müvekkilim olan şirket her türlü standart yolu izleyerek bu sikkeleri almıştır. Satıcılardan bu konuda gerekli olan her türlü garantiyi almıştır. Koch, hiçbir zaman bu sikkelerin sahipliğini inkâr etmemiş, gerek bir sempozyumda gerek Amerikan Numismatlar Derneği'nde bir bölümünü sergilemiştir" dedi.

Gazete bu arada, "Kaçakçılığı ortaya çıkaran Türk gazetecisi Özgün Acar'ın bu sergilemenin ve sempozyumun asıl amacı define konusunda gerekli yayın yaparak bu definede ki sikkelerin pazardaki fiyatını arttırmaktır" dediğini yazdı.

Daha önce bu konuda ABD'de bir milyon okuyucusu olan "Connoisseur" Dergisi'nde çıkan bir yazımı aynen yayımlayan ve Amerikan sikke piyasasının en önemli yayın organı olan haftalık "Coin World - Sikke Dünyası" Gazetesi de Türk hükümetinin Boston'da açtığı davayı birinci sayfada büyük başlıklarla okurlarına duyurdu.

Amerikan sikke basını ikiye ayrıldı

Gazete ikinci hafta yayımladığı başmakalesini bu konuya ayırırken, "Ulusal egemenliğe saygı duyulmalıdır" başlığını kullandı. Gazete, Türk, İngiliz ve Amerikan yasalarında eski eser kavramlarını kıyasladı.

Başmakalede "Önemli olan, Türk yasasının herhangi bir nesneyi ya da (sikke dahil) eski eserin toprak üstü ya da altında bulunmasını ulusal kültürel miras ve devletin malı olarak kabul ettiğini anlamamız gerektir" denildikten sonra şu noktaya dikkati çekti: "Ne çare ki bazı Amerikalı koleksiyoncular ile sikke tüccarları bu uygulamayı, aşırı sert ve gerçek dışı görüp İngiltere'deki ya-

sayı örnek gösteriyorlar."

Başyazıda bu tür sahipsiz buluntu eserlerin İngiltere'de kraliyete ait olduğu, derhal polise haber verilmesi gerektiği, polisin bulundurma üzerine kraliyet yetkililerinin bu eserlerin bulanda mı kalacağı, yoksa piyasa değeri verilerek kraliyetin mülkiyetine mi geçeceğine karar verdiği anımsatıldı.

Amerika'daki uygulamada ise kamu arazileri içinde bulunan eserlerin Amerikan hükümetinin malı olduğu ve bunun ilgili müzelerle verilerek halkın görmesine ve isteyenlerin incelemesine sunulduğu, kamu topraklarında kazı yapmak için izin gerektiği, bulun-tunun özel arazide olması halinde malın sahibinin arazinin sahibi olduğu belirtildi.

"Coin World" adını verdiği "Sikke Dünyası"nda bu davadan sonra çıkan fırtınada ileri geri söylentilerin yer alması üzerine konuya açıklık getirmek amacıyla bu yazıyı yazmasında özellikle "Celator" adlı bir başka sikke gazetecisinin yazı işleri müdürü olan Wayne Sayles'in şu görüşünün etkili olduğu ve bu yazıya yanıt amacı taşıdığı anlaşıyor:

"Bu hazineleri koruduğunu söyleyen, gerçekte işgalle kazanan Türk hükümeti, aslında yasadışı bir pazarı kendisi cesaretlendiriyor. Koleksiyonculuğun, arkeolojik bölgeleri ya da ören yerlerini yağmalamasına neden olduğu yolundaki görüşlere katılmıyorum. İstedigi kadar Türk hükümeti dava açsın, ülkesinden kaçakçılığı önlemeyecektir. Bunun için en iyi yol, İngiltere'deki gibi (daha liberal) bir yol izlemektir. Bu Dekadrahmi Definesi daha büyük sorunların bir göstergesidir."

Türkiye'ye gerçekçi çağrı

Başyazar, Amerikalı ilgililere Türk hükümetine şu gerçekçi çağrıda birleşmeleri teklimini yaparak şöyle diyor: "Gelin Türk hükümeti ile bir diyalog başlatın. Türkiye'de bulunan ve şu ana kadar yayımlanmayan definelerin incelenmesi ve yayını konusunda Türk hükümeti ile işbirliğine gidelim. Hadi içinizden biri, bir adım öne çıksın..."

Gazete, bu arada Amerika'daki müze, koleksiyoncu, sikke tüccarlarının Boston'da Türk hükümetinin açtığı dava hakkında görüşlerini de alan bir haber yayımladı.

Türkler koruyamıyorsa biz niye koruyalım?

Başkent Washington'un ünlü Smithsonian Enstitüsü'nün sikke koleksiyonundan sorumlu müdürü Elvira E. Clain - Stefanelli "Bir hükümet kendi sikke ve antikalara koruyamıyorsa biz niye koru-

yalım? Türk hükümeti bu davayı kazarsa 100 yıl önce satın alınan bir sikke için başka ülkeler de Amerikan mahkemelerine başvur-maya başlayacak ki bu olacak iş değil" dedi.

Koch'un bir bölüm sikkelerinin sergilendiği ve ilk kez bir bölümünü özel kasalarında gördüğüm ve "Elmalı Definesi"ne bir süre ev sahipliği yapmış önemli araştırma-koleksiyon merkezi "Amerikan Numusmatics Society" kuruluşunun yöneticisi Leslie Elam "Sikke satın alma politikamızı değiştiriyoruz. Amacımız bundan böyle hiçbir hükümetin davasına muhatap olmamak. Bu ilke kararımızla Türk hükümetinin davasının aynı tarihte rastlaması sadece bir rastlantı..." diye konuştu.

Eski sikke koleksiyoncusu Robert Leonard ise "Bunlar Türk sikkeleri değil ki, Türk hükümeti bunları niye istiyor? Bunlar antik Yunan sikkeleri... Türk hükümeti tarihsel nedenlerden değil, bu definenin çok değerli olduğundan dolayı bu defineye sahip olmak istiyor. Eğer sen (Türk hükümeti) bulunan herhangi bir sikkeye gerçek bedelini ödemezsen, ne sana getirilen bu sikkeyi ne de bunun izini bir daha bulabilirsin" görüşünü ortaya attı.

Bir sikke tüccarı olan Victor England ise "Kısa vadede bu dava sikke piyasasında bazı olumsuz dalgalanmalara yol açacak, ama uzun vadede sikkecilik işine çok yarayacak" yorumunu getirdi.

Bir başka sikke tüccarı olan Bayan Desiree Van Seeter "Türklerin açtığı bu davayı yakından, ancak sınırlarımız gerilmiş olarak izleyeceğiz" diyerek tepkisini gösterdi.

Dr. Arnold Saslow adlı bir başka sikke tüccarı "Türk hükümetinin bu davası anlamsız. Siyasal nedenlerle bir şey yapmaları gerektiği için bunu yaptılar. Amaçları, biz eski sikke tüccarlarını terörle korkutup Türkiye'den eski sikkeleri almamızı önlemektir. Eğer, bu davada iddialarını kanıtlarlarsa onları daha çok ciddiye almamız gerekecek. Türkler, bu sikkelerin bu defineden olduklarını kanıtlamazsa hiçbir Amerikan yargıcı lehlerine karar vermez" diye konuştu.

Türk hükümetinin daha önce bu defineden satılmak istenen 10 sikkeyi dava açmadan ve bedel ödmeden geri aldığı Los Angeles'taki müzayedenin yöneticisi Steve L. Rubinger ise "Kültürel varlıkların korunması için, bu eserlerin yayını için Türkiye hemen hemen yok denecek kadar az para harcansa her yıl dünya sikke piyasasında alışveriş konu olan sikkelerin yüzde 10'unu oluşturan yeni definelerin pazara dökülmesini önleyemez" dedi.